

Goran Jovanović je književnik i filmski kritičar rođen 1964 u Požarevcu, gde se i školovao.. Objavio knjige filmskih eseja „AMERIČKI BIOSKOP“ (Apostrof, Beograd 1998), „ZLATNA DEKADA: BRITANSKI FILM DEVEDESETIH“ (Radio Bum, Požarevac 2002), „TRANZICIJSKI RULET: ISTOČNOEVROPSKE KINEMATOGRAFIJE U RALJAMA TRANZICIJE“ (Centar za kulturu Požarevac, 2005), „RUSKI FILM POSTSOVJETSKE ERE“ (autorsko izdanje, Požarevac 2013) i romane „HISTERIJA“ (Libris Art Studio, Požarevac 2008) i „EUFORIJA“ (autorsko izdanje, Požarevac 2011).

Član Udruženja filmskih kritičara i novinara Srbije FIPRESCI

SRBIJA.

Član žirija kritike na Festivalima domaćeg filma „Novosadska arena“ 2004 i Festivala glumačkih ostvarenja „Niški filmski susreti“ 2005 (predsednik).

Dobitnik Povelje kulture Kulturno-prosvetne zajednice 2002. za izuzetan doprinos kulturi Grada Požarevca.

Objavio više stotina filmskih kritika u nedeljnim novinama i časopisima za film, književnost i kulturu. Na Radio Požarevcu i Radio BUM 93 vodio brojne emisje iz oblasti filma i kulture.

Osnivač i selektor Festivala muzičkog filma FEMUF koji se održava u Centru za kulturu Požarevac.

Kao urednik filmskog programa u Centru za kulturu Požarevac priredio brojne revije i cikluse svetske kinematografije (Mini FEST, Revija britanskog, nemačkog, grčkog, indijskog, meksičkog filma, američkog nezavisnog filma, francuske filmske komedije, Dani evropskog filma i dr.)

SKRIVENO

(Odlomak iz neobjavljenog romana)

Elena

Koliko od jedne lepe žene uzme slučajni posmatrač, a koliko onaj muškarac koji je stalno sa njom? Bila je nezadovoljna Andrejem. Sve se istopilo, splasnulo i iščezlo što ih je vezivalo. A bila je u nekim časovima spremna da se zakune da će to biti poslednji bitan muškarac u njenom životu.

Nekada je cenila dobrotu i smatrala je vrlinom nad vrlinama. Andrej je ostao dobar. Nju to sada čini beskrajno nesrećnom. Dobrota njoj više nije dovoljna. Andrej je dobar, pažljiv i dosadan. Njihov odnos ubija predvidljivost.

Vraća se sada sa probe i zna: on će je dočekati, radostan kao i uvek što mu se vraća, što će se zagrliti, što će je umornu milovati po kosi jednostavnim, monotonim pokretima. I iznova će videti njegovo divljenje što je opet tu. Ali osećala je i njegov strah da će nestati iz njegovog života. Šta da radi sa njegovom pažnjom i ljubavlju? Sve je to dobro i ispravno, ali ništa ne valja!

Taksista koji je dovezao od MHAT-a do stana u Zvjagincevljevoj, uzeo je više od nje nego što će Andrej uzeti ove ili bilo koje naredne večeri. Svaki trenutak, uz vožnju koja je bila rutinska i mehanička, buljio je i merkao je u retrovizoru. Znala je da je u mislima olizao od nokta na maliću noge do udubina u ušnoj školjci. Taksista nije razmišljao o bujicama nesreće u njenoj duši. Ali, Andrej jeste, to pouzdano zna. On će napuniti torbe i torbe njenih nezadovoljstava, frustracija, strahova, zapitanosti. Strpljivo

to nabacuje, prebacuje rukama teret koji joj se gomila iz dana u dan, radi u tri smene neprestano, radi i dok ona spava, ali od tog transfera čemera njoj ne biva lakše.

Jesu glumci malo više šizofrena bića, ali ju je zabrinulo kada je na svoje oči prisustvovala na -25 stepeni, sredinom februara, kada su ona i Andrej obilazili Park Sokoljniki, topljenju svih figura od leda.

„Kako da živim banalnost, između umetničkih ushita, koji me prodrmajaju poput orgazmičke slasti, a onda ponovo bace u prazninu kojoj je banalnost jedini izlaz?“, pitala se lomljena demonstracijom svog dara (prokletstva?) i tamom nastalom nakon što ga u ulogama izivi. Tu je, valjda, ležala razlika između nje, totalno obuzete transformacijom i prokrvljene bekstvom u kožu nekog drugog, i rutinskih profesionalaca, koji umeju da glume i traju i bez ludačke strasti, bez krunjenja, bez zamora, bez obuzetosti (to je onda dvostruka gluma, zar ne?). Za nju će većina reći da je talentovanija od njih, ali time što dublje kopa, ona sebi potkopava i postojanost i stabilnost za elementarnu svakodnevicu koja joj nimalo ne prija. Prolazi kroz nju nerado, ne oseća slast života neopterećenog ambicijom, ne zna da uživa u malim stvarima, ne zna da lenčari a kad počne da glumi da to zna, teško i njoj i ljudima oko nje. Teško, najviše, Andreju. A blago apotekama i prodavnicama pića...

Prolaze li ovuda noćni vozovi?

Bila je mnogo mlada i niko i ništa. Vraćala se iz Moskve sa prijemnog ispita za glumu, propala i raspršenih snova. U vozu je jela senf i paradajz. Bez hleba, jer ga je pojela tokom dana sa ljutom kobasicom. Ovo je preteklo, posle kupljene vozne karte za povratak. Kući, praznini, nikome i ničemu. Majci i njenom ljubavniku. Njihovim kricima i sopstvenoj tišini. Kad je bar malo utolila glad, koja je možda stigla i od nervoze, sa kiselkastom gukom koja joj se spuštala niz jednjak, prepustila se sistematskom truckanju vagona i snu. Kako je zatvorila oči, slike dana koji je doneo pehove i bolno suočavanje da nije dobra za ono jedino za šta je mislila da je sposobna, ređale su se svojom dinamikom i potiskivale udaljene njive, kuće i šume koje je do tog trenutka gledala kroz prozor.

Koliki je optimalni nivo osećajnosti čula i misaonosti za prisustvo u stvarnosti?

Svet napolju ne priznaje neuspeh, slabost, ružnoću... On voli savršeno prečišćenu sliku „drugog“ - jer drugu i drugačiju, ambivalentniju ne razume. Ali zato može lagano da „svari“ očigledan pad klošara na ulici, pijanicu u lokvi sopstvene mokraće, obolelu staricu koja izdiše na klupi. Ali, zna li neko koliko jako može da pati mlada duša?

Ko će pronaći stihove posvećene Puškinu, gurnute iza tapeta u Domu Gončarovih u Jaropoljecu?

Treće nedelje poznanstva sa Andrejem, odveo ju je na vikend u Jaropoljec, u prelepi kompleks Majura Gončarovih, koji su bili tazbina Aleksandra Sergejeviča Puškina. Želeo je da joj kao umetnici, podari poseban ambijent i nadahnuće, romantičarski štimung koji bi bio podloga njihovom telesnom spajanju. Jeli su, spavali, vodili ljubav, šetali, maštari, recitovali stihove, pomalo se ispovedali jedno drugom i ocu Maksimu, koji je služio u crkvi, koja je bila sastavni deo kompleksa.

Kako ti je tamo gore?

Da li bolje nego meni ovde?

Odneo te je vihor u vanvremeno more

Ali ti traješ

Setim te se u cik zore

I u noćne sate

Dok listam stranice

Pisane perom koje si umakao u krv svoje duše

Beležene ushćujućim žarom romantičnog srca

Zažagrenih očiju plemenite ludosti.

Volela bih da zaslužim

Da me uzmeš ranjenu i belu

I da se mokro spojimo

Zaneti, obuzeti, oduzeti

Iznova probijeni jednim metkom
Koji bi nam svojim česticama
Izjednačio večito gladna i luda srca.
Tebe velikog i mene ništavnu
Tebe giganta i mene – prašinu.
Za početak gazim po tvojim zamišljenim stopama
Iprizivam vazduh koji si disao...
Tvoja E.

Da li osim kratkog, katarzičnog bleska, istina nudi neku konkretnu satisfakciju ili su bolje laži glamura i samoobmane koje hrane sujetu?

U subotu, 15.septembra 1995, oko 23 sata, u svoj dnevnik koji je počela da vodi, ne toliko što je želela, nego po savetu svog novog psihijatra, dr Dobronravova, zabeležila je: „Količinom depresije i voljom za samoubistvom već bih mogla da se približim velikima, ali delom još ne. Prema tome, mora se još raditi da bi se zaslužilo da se ode...“ I dodala Euripidovu misao: „Onome koga želi da uništi, Bog najpre oduzme razum?“ I još: „Svevišnji, šta sam ti skrivila? Jesam li bila gorda, preambiciozna, raskalašna, grešna?“

Koliko bi puta trebalo pasti i ustati da bi se ispunila svoja sudbina?

Padam, ustajem

Padam, ustajem

Padam, ustajem

Padam, ustajem

Padam, ustajem

Padam, ispadam, propadam

Nema me

Mir u „običnim“ i nemir u „umetničkim“ dušama. Prvima je sve jasno zbog malog procenta zapitanosti, a drugima ništa nije jasno pa „kopaju“. Šta da radi žena kada je očajna? Da promeni frizuru, da prevari muškarca sa kojim je, da se napije i vucara uliom poput onih koji se sa brljom – samagonjkom družu od svitanja do sumraka, da popije šaku lekova (kontrolisano i kalkulirano, ne baš toliko da bi bilo smrtonosno), da britvom ili žiletom pređe preko svojih vena (kontrolisano i proračunato da ne bude fatalno, a da skrene pažnju drugih, koji ne vide ništa, ništa, ništa)? Šta da radi glumica koja ostvari svoje snove, koja se počesto intimno i u čudu zapita gde je sada i „upiški od sreće“ što je došla do nivoa da se 'ladno, ponekad drsko i superiorno, kreće u društvu ili parira onima koje je do pre par godina gledala kao bogove, nedostižne i nedodirljive? I onda žali za vremenom neostvarenih snova, za vremenom dok je bila anonimno, stidljivo devojče pred kojim je bilo toliko prepreka. I tada postaje jasno da onaj koji nema ništa ima više mesta za snove. I da želja koja je ostvarena, istovremeno je i ubijena.

Da li ekstraordinarni talenat za neobične stvari remeti funkcionalnost i kada su u pitanju elementarni, svakodnevni zadaci i potrebe?

Onomad je u kafeteriji kraj pozorišta, listajući tekst Tojbela i njeni demoni Isaka Baševisa Singera, kada je konobar došao da je pita šta želi, doživela neprijatnost. Nije mogla da se seti da želi produženi espresso sa mlekom i veliku čašu hladne vode. Ta blokada je bila strašna. To je poput onih sekundi na sceni koje se, duge poput vekova, sprdaju sa sećanjem, kada zanemiš, kada tekst koji si izrekao stotine puta postane enigma iz Bermudskog trougla, kada se ne čuje ni sufler, koga, doduše, u poslednje vreme nije ni bilo, kada si pogubljen poput nemoćnog jagnjeta kome se sprema egzekucija. Izgovorila je samo „Mleko...“, ali tako kao da je neko umro, kao da je nesigurno odgovarala u kvizu koji je rešavao pitanje života i smrti, kao neku famoznu reč izgovorenu u bunilu, a sva ta zanemlost dok nije izgovorila pogrešno šta hoće, ličilo je na ono kada želiš da prekineš agoniju u snu, neko propadanje, neko finalno jezivo suočavanje sa licem smrti, tvoje ili nekog tebi bitnog i kada pomisliš da je kraj.

Tu je kraj sna i spasonosno buđenje. Samo što će san, na ovaj ili onaj način jednom postati stvarnost. Zašto? Pa da bi se ponovo usnulo, ovaj put bez buđenja. Naravno, konobar je već znao šta ona pije kada je tu u ranijim satima i okružena knjigama i pozorišnim tekstovima. Kao što je znao i šta pije uveče, nakon predstava, kada sa ekipom svrati i kada je izbor baš ovaj kafić.

-Izvini, izvini... Duži espresso sa mlekom i veću čašu hladne vode – rekla je konačno pribrana, radosna što se brzo vratila iz magle na blic.

-Naravno. Naravno, gospođo Elena – klimnuo je konobar, koga njena zabuna nije ni kosnula. Navikao se on na sve i svašta. Prednost takvih profesionalaca je što se ne petljaju u analizu svojih gostiju. Nemaju ni dara za to, a sigurno ni vremena.

Nju je to bunilo, ti zastoji u funkcionalnosti na liniji mozak – jezik, i brinulo i nije. Tek joj je 38 godina, ali način na koji živi možda joj je organizam učinio bar dvadeset godina starijim. No, iznutra – tešila se – ništa joj bolje nije bilo ni sa dvadeset i pet, kada se u telu nisu nataložile tolike količine alkohola i raznoraznih tableta, besova i frustracija.

Uvek je tu bilo više straha nego što je zapažala kod drugih, više sujevreja, više promišljanja i analize momenata za koje vreme pokaže da su irelevantni, uvekje sve doživljavala bar za jotu emotivnije od ostalih, ako postoji neka emotivna skala. A ta njena krhkost i prilično delikatan nerv za „hvatanje“ minucioznih, lahornih detalja iz života, prenela se i na umetnost. Spremala se za lik Tojbele, ali joj je san da jednom zaigra kod Kješlovskog izazivao grumen ushićenja u grlu iste veličine kao nekom nesrećniku rak. Vraćala se u mislima na sinoćno gledanje njegovog filma Bez kraja, jer mu je sada posle Tri boje, „kopala“ po ranom opusu i otkrivala, otkrivala... O, Bože, kakav je to mag senzibilitnosti i vesnik fatumskih udesa. A ona, poput njega, medijum koji upija svakojake senzacije, sitne potrese krupnih posledica. Šta sam ja, sunder?

Umetnost zahteva izvestan prezir prema životu, jer u suprotnom je ne bi ni bilo. (bila je strašno ljubomorna na lepotu Gracine Zapoloivske, a totalno sluđena njenom interpretacijom u Kratkom filmu o ljubavi). Svašta ona primećuje. Na primer, junakinja iz filma Bez kraja, očajna zbog iznenadne smrti supruga i svesna da ga posle odlaska voli još više, u jednom trenutku u svojoj spavaćoj sobi počinje da se mazi rukom i u toj omami zamišlja i priziva svog nesrećnog životnog sapatnika. Iz te magle putenog (ne)zadovoljstva i (ne)ostvarenja, vraća je glas njenog malog sina, koji je doziva iz druge sobe. Majka odlazi i grli usplahirenog mališana i onom rukom kojom se koji trenutak ranije dodirivala... Elena promišlja kako je u životu sve na neki način povezano i udešeno, pali cigaretu za cigaretom, naručuje još jednu kafu, iako zna da će joj na pola te druge šoljice biti muka. Ushićena je, opijena i zbunjena dodirima i preplitanjima života i umetnosti, pa se i sama u jednom trenutku prstima stegne po vlastitoj vagini, ušuškanoj u svilene gaćice i farmerke. Čisto da oseti svoju telesnost, da se uveri u svoje prisustvo ovde u životu. Jer da se ne lažemo, poslednjih nekoliko godina bilo je momenata kada je pomišljala kako je svejedno postojala ili ne postojala, bila ili ne bila.